

RUHÁZATI SZOLGÁLAT.

SUBA GÉZA örnagy

Amit a bőrről tudni kell

A nyersbőr fehérjetermesztő anyagokból áll nagy víztartalom mellett.

A felhám felszaruosodott részének alapanyaga a keratén.

A bőryanagréleg legfontosabb alkotórészei:

kolagén rostok	rugalmas rostok,	kötőszöveti
kolagénje	elaszténja	sejtek korünje.

A kollagén rost duzzad:

hideg vízben,
híg sóoldatban
híg savakban
alkáliákban.

Duzzadását veszti, összeesik:

langyos vízben,
töményebb konyhasó
oldatban.

Enyvesedik:

magas hőfokon víz
jelenlétében,
elveszti tehát
összetételét, enyvvé,
szellatinná alakul át.

Az enyvesedési folyamat már 45 fok hőmérsékleten megindul. (Lábbeliek erőszakos szárításánál fellép.)

A vizes műhely műveletei közül multikori cikkemben ismerttettem a meszezést, ami nem egyéb, mint szőrtelenítés céljából történő szőrlazítás.

A feláztatott felhámot a szőrzettel együtt eltávolítjuk. A szőrtelenítés történhet kézi és gépi erővel. Ezután a bőroket rendszerint hideg vízben duzzasztják, majd a hájasréteget éles kézi kaszákkal, vagy gépekkel lefaragják.

Az eltávolított rétegekből bőrenyvet készítünk.

Pöre a felhámotól és húsrétegtől megfosztott nyersbőr.

Meszezés után a bőrben visszamaradt meszet, egyéb alkáliát, valamint az elszappanosított zsírokat eltávolítjuk.

Ezért a bőroket mossuk, piszkot mechanikailag kinyomjuk (színelés), alkáliákat gyenge savakkal (hangyasav, tejsav) közböcsítjük és kioldjuk.

Simulékony, lágy bőroknél a rugalmas rostokat pácolás útján lazítjuk. Régen e célra kutya-tyúk, stb. ürüléket használtak, ahol a hatást az emésztő, fermentumok és bélbaktériumok idézték elő. Ma e célra főleg a hasnyálmirigy fermentumait tartalmazó mesterséges pácoakat használunk.

A cserzést végrehajthatjuk:

növényi, ásványi, zsiradék, mesterséges cserzőanyagokkal.

Növényi cserzőanyagok: gyökér, törzs, kéreg, levél, hajtás, termés, beteges kinövés; ezek vízben oldható cserzősavakat tartalmaznak.

A cserzősav gyűjtőfogalom, a tannin például a cserzősav egy csoportjának a neve. Valamennyi növényi cserzősavakat jellemzi, hogy oldatuk összehúzó ízű, fanyar.

A növényi cserzőanyagok felhasználhatók:

- a) közvetlenül, gödör-cserzés, sülyesztés,
- b) előzetesen kivonjuk a cserző és nem cserző savakat.

A cserzőanyaghiányt a legtöbb állam mesterséges cserzőanyagok előállításával hidalja át.

A növényi cserzés folyamatára véglegesen kialakult elmélet nincs. A cserzésnél kémiai és fizikai folyamatok egymás mellett játszódnak le.

A növényi cserzőanyagok oldata különböző nagyságú részecskéket tartalmaz. Minél nagyobb a részecske nagysága, annál gyorsabban csapódik le a rostra, de ebben az esetben összehúzza a bőr felületét, eltömi a pórusokat és a további cserzőanyag behatolást megakadályozza (agyoncserzett bőr).

A kis szemcséknek a behatolási képessége nagyobb, a nagyobb szemcséknek pedig felszívóképessége erősebb.

A cserzés elején már használt híg cserzőlevelekkel kezeljük a bőrt, mert itt a nagy szemcsenagyságú részek már hiányoznak. A cserzést nagyobb töménységű levelekkel folytatjuk.

A cserzés egyik legfontosabb része a „gödrökbe” való ültetés.

A bőroket 2,5—3 m mély fa-, vagy cementgödrökben aprított cserzőanyaggal rétegezve kiterítjük, megnehezítjük, majd a gödröt alulról cserzőlével, vagy vízzel megtöltjük.

A cserzési idő megrövidítésére a gödrökben való ültetés helyett a bőroket töményebb, melegebb cserzőleveken forgó hordokban cserzik ki (2—3 nap).

Az ásványi eredetű cserzőanyagok közül a krómtimsó és timsós cserzés bír nagyobb jelentőséggel.

A zsíros cserzésű bőr szarvasbőr elnevezés alatt ismeretes. Rendesen halzsírokat, tengeri emlősök zsírját használjuk e célra.

Formaldehid is használható cserzésre, az aldehidek általában a fehérjéket oldhatatlanná teszik.

E cserzésnél zsíroscserzéshez hasonló bőrt kapunk, amely jól mosható és cserzőanyagot alig tartalmaz.

A cserzést követik a kikészítő és csinozó műveletek.

E műveletek útján nyeri a bőr azokat a végleges tulajdonságait, amelyek a felhasználást befolyásolják.

A bőrök cserzés után 60 százalék vizet tartalmaznak, a készbőr általában 14 százalékot. A feles vizet, kitisztítással, majd szárítással távolítjuk el.

Azokat a bőroket, amelyek cserzésénél sötétebb színű cserzőanyagokat használtunk, halványítjuk.

Zsírozás a bőroket nyulékonyabbá, több zsír felhasználása esetén pedig, vízállókká teszi.

A zsírozás a szakításslárdságot is növeli.

Növényi cserzésű bőroknél zsírozásra halzsírt, faggyút használunk.

A megfelelő olvadáspontú keveréket a nedves bőr húsoldalára kenjük és forgó hordóban, melynek hőmérséklete körülbelül 35 fok C — a bőrbe juttatjuk.

Keményebb bőroknél a beégetést alkalmazzuk. A magasabb olvadáspontú (45—55 fok) megolvasztott zsíradékba a teljesen száraz bőrt rövid időre bemártjuk. Ezután 10—25 százalék zsírt vihetünk a bőrbe.

Krémbőrök zsírtartalma 3—6 százalék, e célra zsíremulziókat használunk. Az appetálással a bőr barnaoldalát fényessé, színessé, a húsoldalát pedig simává tesszük.

A vízhatatlanságot a zsírozáson felül fémszappanokkal való impregnálással is elérhetjük. Gyanták a rostokat roncsolják.

A növényi cserzésű bőrök általában tömöttebbek, mert 23—40 százalék között cserzősavat és ezenkívül még több-kevesebb

a rostok között lerakódott vízzel, kimosható szerves anyagot (cserző és nem cserző savakat) tartalmaznak.

A talpbőrök tömörítését a fenti anyagoknak nagyobb mennyiségben való bevitelével érjük el.

Vigyázni kell azonban a százalékra, mert bizonyos fokon túl ez már a súlyszerinti bőr nehezítése.

A talpbőröket még hengereléssel, kalapálással tömöríthetjük. A bőrök festése történhet:

1. Vízen oldott festőanyagokkal.
2. Por-, pigmentfestékekkel (rögzítőanyag segítségével bevonjuk).

Az anilinfestékek (mesterséges festék) közül a bázikus festékek növényi cserzőanyagokkal festéklakkot alkotnak, növényi cserzésű bőrt tehát közvetlenül festenek.

A savas festékek viszont a krómcserszésű bőroket festik közvetlenül. A vízben oldott festékeket a bőr a tömörségének megfelelően különböző mennyiségben és árnyalatban vesz fel.

A fedőfesték teljesen egyenletesen — még halvány színeknél is — vonja be a bőr felületét.

